

ЗНАЧЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Кривонос Мирослава Петрівна

асистент

Кафедра комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Житомирський державний університет імені Івана Франка

В умовах сьогодення, коли значно підвищується попит на висококваліфікованих фахівців, зокрема, на спеціалістів робітничих професій, перед закладами загальної середньої освіти ставляться завдання не лише передавати теоретичні знання, вміння, навички, а, передусім, формувати в кожного учня готовність до професійного навчання за певною спеціальністю.

Профільне навчання передбачає підвищення рівня самостійності учнів в освітній діяльності, здатність до самостійного та творчого виконання завдань професійного змісту, ініціативи, самоконтролю, відповідальності, кмітливості, майстерності тощо.

В Україні згідно Концепції Нової української школи, де головним принципом є «навчання через діяльність», профільному навчанню приділяється значна увага. На 2027 рік заплановано старт оновленої профільної середньої освіти. Згідно даної реформи старшокласники матимуть можливість обирати напрямок подальшого свого навчання: академічний або професійний.

Профільне навчання академічного спрямування передбачитиме навчання учнів в окремих закладах освіти (академічних ліцеях), головним завданням яких буде поглиблене вивчення окремих предметів з подальшим продовженням навчання в університеті.

Профільне навчання професійного спрямування передбачатиме навчання в професійних ліцеях або профільних коледжах та отримання учнями, окрім повної загальної середньої освіти, і робітничої професії з можливістю відразу після школи бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Зазначимо, що тривалість базової середньої освіти передбачається 5 років, а профільного навчання – 3 роки. Загалом, для здобуття повної загальної середньої освіти учню знадобиться 12 років.

Необхідність впровадження профільного навчання в старшій школі зумовлена багатьма чинниками:

- вимоги ринку праці (дефіцит висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців);
- низька мотивація старшокласників до навчання;
- перевантаження старшокласників великою кількістю дисциплін;
- нерівні умови в учнів з різних регіонів для отримання повноцінної якісної освіти;
- низьке практичне спрямування закладів загальної середньої освіти;
- недостатнє матеріально-технічне оснащення шкіл;
- невеликий вибір (або відсутність) у закладах загальної середньої освіти професійних курсів в силу обмежених фінансових і кадрових можливостей;
- відсутність співпраці закладів загальної середньої освіти з бізнесом.

Часто профільне навчання плутають з професійним.

Профільне навчання – це особливий вид навчання, який дозволяє учням старших класів обирати предмети, які відповідають їхнім інтересам і планам на майбутнє. Такий підхід передбачає глибоке вивчення обраної спеціалізації та допомагає учням визначитися з майбутньою професією. Це оновлений підхід до навчання, який передбачає зміни в організації навчального процесу. Замість однакових програм для всіх учнів, профільне навчання пропонує різноманітні навчальні плани, які відповідають індивідуальним потребам кожного учня.

Професійне навчання – набуття професійних знань, вмінь і навичок старшокласниками відповідно до їх здібностей, інтересів та покликань, що забезпечить в майбутньому відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності.

Таким чином, під час профільного навчання відбувається поглиблене вивчення циклу споріднених предметів, які професійно зорієнтовані на обраний профіль професії.

Мета профільного навчання – надати можливість всім учням здобути загальноосвітню профільну початкову допрофесійну підготовку, забезпечити їх неперервною освітою впродовж усього життя, виховати в учнях готовність до самореалізації, постійного навчання та успішної роботи в умовах сучасних викликів. Важливо зазначити, що даний процес, окрім орієнтації на потреби ринку праці, спрямований, в першу чергу, на життєве самовизначення самих старшокласників, а також обов'язково враховує основні запити і реальні умови регіону, де знаходиться освітній заклад.

Таким чином, створення умов для розвитку індивідуальних освітніх траєкторій, врахування інтересів і здібностей кожного учня; виховання відповідального ставлення до праці, формування навичок самостійного прийняття рішень, підготовка до успішної адаптації в суспільстві; формування в учнів знань, умінь і навичок, необхідних для успішної роботи в сучасному світі, підготовка до життя в інформаційному суспільстві; створення умов для плавного переходу від школи до закладу вищої освіти або професійної діяльності є основними завданнями профільного навчання.

Тобто, профільне навчання – це цілісний інтегрований багатоетапний процес.

Відмітимо, що підготовкою до усвідомленого вибору старшокласниками напрямку їхнього профільного навчання буде завершення ними базової середньої освіти, яка орієнтована на предметне навчання з чітким розумінням учнями шляху свого подальшого навчання.

Якісне профільне навчання починається ще в базовій школі, де проходить допрофільна підготовка, яка сприяє профільному самовизначенню учнів. Тому важливим на даному етапі є проведення профорієнтаційних заходів, організація різноманітних курсів, поглиблене вивчення окремих предметів з орієнтацією на профіль, практико-орієнтоване навчання, формування індивідуальних освітніх траєкторій учнів тощо. Допрофільна підготовка може здійснюватися також через факультативи, позакласні заняття, предметні гуртки, наукові товариства учнів, Малу академію наук, предметні олімпіади, кабінети профорієнтації.

Безпосередньо профільне навчання відбувається в старшій школі, коли учні свідомо обирають свій профіль навчання.

Виділяють наступні напрямки профільного навчання:

Профільність визначається не лише добором предметів, а і їх змістом.

Вибравши будь-який профіль, учні мають в початковій програмі базові дисципліни, які є обов'язковими для всіх. Ці предмети визначені Державним стандартом загальної середньої освіти. До них додаються профільні навчальні предмети, які забезпечують прикладну спрямованість навчання, орієнтуються на майбутню професію та вивчаються поглиблено відповідно певному профілю.

Зауважимо, що вивчення профільних предметів відбувається на різних рівнях:

- рівні стандарту (передбачає обов'язкове вивчення основного змісту дисципліни без подальшого її вивчення);
- академічному рівні (передбачає вивчення дисциплін на рівні, достатньому для вивчення в закладах вищої освіти);
- рівні профільної підготовки (передбачає поглиблене вивчення дисципліни з орієнтацією на майбутню професію).

Також у варіативній частині навчального плану є курси за вибором, так звані елективні курси, головним завданням яких є забезпечення профільної прикладної і початкової професійної спеціалізації навчання.

Можна сказати, що профіль навчання – це підготовка до майбутньої професії шляхом поглибленого вивчення предметів, пов'язаних з обраною спеціальністю; вивчення групи взаємопов'язаних предметів, що дозволяє учням отримати цілісне уявлення про обрану галузь знань.

Тобто, профільне навчання – це інноваційний підхід, який дозволяє учням поглиблено вивчати обрані предмети та отримати знання, необхідні для успішної професійної діяльності.

Принципи, на яких ґрунтується профільне навчання, мало чим відрізняються від загально педагогічних принципів навчання, хіба що вирізняється професійне спрямування. Виділимо основні принципи профільного навчання:

- фуркації (перед вибором профілю визначаються інтереси, здібності, нахили учнів та рівень їхньої загальної освітньої підготовки);

- варіативності й альтернативності (існує вибір освітніх програм, технологій навчання і навчально-методичного забезпечення, який дасть кращий освітній результат);

- наступності та неперервності (допрофільна підготовка, профільне навчання та професійна підготовка відбуваються поступово і неперервно);

- гнучкості (можливість вибору змісту і форм організації профільного навчання, можливість зміни профілю);

- діагностико-прогностичної реалізованості (професійна консультаційна психодіагностика з метою визначення професійних інтересів і якостей школярів, виявлення здібностей учнів для їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

Зауважимо, що профільне навчання може здійснюватися в навчальних закладах різного типу. Це можуть бути школи, гімназії, ліцеї, коледжі, навчально-виховні комплекси, позашкільні, професійно-технічні навчальні заклади і, навіть, заклади вищої освіти.

На те, який саме профіль (або профілі) обере навчальний заклад впливають різні фактори. Серед основних можна виділити наступні:

- освітні потреби замовників освіти;

- кадрові, матеріально-технічні, інформаційні ресурси навчального закладу;

- соціокультурна і виробнича інфраструктура регіону;

- перспективи здобуття старшокласниками подальшої освіти за певним профілем.

Організація профільного навчання може бути внутрішньо шкільною або зовнішньою.

До внутрішньо шкільної форми організації профільного навчання належать:

- профільні класи;

- профільне навчання за індивідуальними навчальними планами;

— різновікові профільні групи.

До зовнішніх форм організації профільного навчання належать:

— міжшкільні профільні групи;

— навчально-виховні комплекси;

— міжшкільні навчально-виховні комбінати;

— позашкільні навчальні заклади;

— заклади загальної середньої освіти на базі закладів вищої освіти.

Варто відмітити, що перед закладами загальної середньої освіти, окрім вибудови індивідуальної освітньої траєкторії кожного учня, стоїть і не менш важливе завдання, яке полягає в забезпеченні якісного педагогічного супроводу. Іншими словами, якісне кадрове забезпечення.

Підготовка керівних і педагогічних кадрів передбачає комплексний підхід, що поєднує в собі різні форми навчання, саморозвиток, глибокі знання в гуманітарних та педагогічних науках, а також використання сучасних наукових досягнень. Щоб забезпечити освітню галузь кваліфікованими фахівцями, система підготовки та підвищення кваліфікації педагогів потребує сучасних програм, матеріалів і ресурсів. Профільні напрями навчання мають чітко відповідати вимогам сучасної освіти. Для ефективної педагогічної діяльності вчитель має володіти широким спектром знань та вмінь, включаючи знання сучасних педагогічних технологій, вміння інтегрувати різні навчальні курси та використовувати інноваційні методи навчання. Варто враховувати і можливість учителів викладати навчальні предмети за різними профілями або в межах одного профілю, що є дуже важливим умовах сільських шкіл.

Отже, необхідно організовувати підготовку та підвищення фахової кваліфікації вчителів, що задовольнить потреби профільної старшої школи.

Отож, з огляду на все вище зазначене, можемо зробити висновок, що профільне навчання, засноване на принципах індивідуалізації та різноманітності, робить освітній процес більш цікавим та ефективним. Воно тісно пов'язує теоретичні знання з практичними навичками, готуючи учнів до реального життя та майбутньої професії. А головне завдання закладу загальної середньої освіти – готувати не тільки висококультурних і освічених людей, але й членів суспільства, які професійно визначилися та можуть конкурувати на ринку праці, вдосконалюватися в професії та бути готовими до зміни професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Дубовік Т., Олефіренко Н. Особливості реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні інформатики в профільній школі. Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя : зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: Н. О. Пономарьова, Н. В. Олефіренко, В. М. Андрієвська та ін. Харків, 2022. Вип. 21. С. 54–62.
2. Портал «Педрада». URL: <https://oplatforma.com.ua> (дата звернення: 05.01.2025).
3. Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології. / упор. Пашко Л.Ф., Коваленко О.П., Симоненко Л.І. Полтава: ПОІППО, 2008. 196 с.

4. Решевська К. С., Циммерман Г. А. Курс інформатики в профільній школі : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Інформатика)». Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 79 с.
5. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти : навчальний посібник. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304 с.